

Бистряков Ігор Костянтинович**Bystryakov Igor,**

д-р екон. наук, проф., завідувач відділу методології сталого розвитку
Інституту демографії та проблем якості життя НАНУ,
м. Київ, Україна

ORCID ID: 0000-0001-6482-7099

Клиновий Дмитро Віталійович**Klynovyi Dmytro,**

канд. екон. н., старший наук. співробітник, доцент, провідний наук. співробітник
відділу методології сталого розвитку
Інституту демографії та проблем якості життя НАНУ,
м. Київ, Україна

ORCID ID: 0000-0002-3034-8097

Петровська Ірина Олегівна**Petrov`ska Iryna,**

канд. екон. наук, старший наук. співробітник, доцент, завідувачка кафедри індустрії
гостинності та сталого розвитку Таврійського національного університету
імені В. І. Вернадського, м. Київ, Україна

ORCID ID: 0000-0003-2716-1990

МЕХАНІЗМ ФІНАНСУВАННЯ РЕКОНСТРУКТИВНОГО РОЗВИТКУ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Проблематика забезпечення належного функціонування об'єктів критичної інфраструктури у воєнний та повоєнний час тісно пов'язана із фінансовим забезпеченням її реконструктивного розвитку. При цьому реконструктивний розвиток фахівцями визначається як такий тип розвитку, який полягає у поєднанні докорінної перебудови несучих конструкцій соціально-економічної системи, з відновленням власної ідентичності та господарської суб'єктності України, на засадах соціальної справедливості, що може відбуватися як в умовах економічного зростання, так і за нульових, і навіть від'ємних темпів зростання економіки [1, с. 10].

Насамперед поняття реконструктивного розвитку пов'язується із інфраструктурною складовою національного господарства, у першу чергу – з критичною інфраструктурою, оскільки саме вона відіграє ключову роль у створенні необхідних умов для функціонування не тільки базових галузей виробництва, але й соціальної сфери, що на пряму кореспондується із парадигмою досягнення соціальної справедливості та високої якості життя.

Термін «критична інфраструктура» зазвичай охоплює об'єкти, критично важливі для соціальної та економічної сфери держави, її обороноздатності та національної безпеки. Закон України «Про критичну інфраструктуру» від 16.11.2021 р. № 1882-IX [2] визначає її як об'єкти інфраструктури, системи, їх частини та їх сукупність, які є важливими для економіки, національної безпеки та оборони, порушення функціонування яких може завдати шкоди життєво важливим національним інтересам.

Ключовими стратегічними факторами забезпечення сталості функціонування критичної інфраструктури у воєнний та післявоєнний періоди можна визначити:

по-перше: забезпечення її захисту, який має реалізовуватися відповідними уповноваженими органами таким чином, щоб вона ефективно й фахово функціонувала в умовах воєнного часу, швидко і якісно забезпечувалось би відновлення її функціонування у випадку пошкодження;

по-друге: створення високоефективної просторової системи інформаційної підтримки сталого функціонування критичної інфраструктури, орієнтованої на поточне та альярмове визначення критичних потреб населення і виробництв, викликаних чинниками воєнного характеру;

по-третє: формування національної інтегрованої системи полісуб'єктного управління критичною інфраструктурою, яка залучатиме органи публічної влади, населення та бізнес-структури до вирішення завдань сталого функціонування її об'єктів у воєнний та повоєнний час, на основі принципів публічно-приватного партнерства;

по-четверте: забезпечення сталого фінансування критичної інфраструктури шляхом формування відповідних джерел, обсягів, механізмів, інструментів та логістичних каналів спрямування фінансових ресурсів на потреби функціонування об'єктів критичної інфраструктури, з урахуванням необхідності створення резервних накопичень для термінових непередбачуваних витрат на відновлення їх функціонування у випадку виведення з ладу, руйнування тощо внаслідок бойових дій, а також з урахуванням відновлювальних витрат у післявоєнний період.

В умовах воєнного часу та післявоєнного реконструктивного відновлення економіки країни, необхідно відповідним чином організувати фінансову діяльність із забезпечення відновлення критичної інфраструктури, яка зазнала пошкодження, руйнування, тимчасового вилучення з господарського обігу або іншого негативного впливу в результаті бойових дій. Тобто необхідно забезпечити стале функціонування національного господарства, в умовах відповідних загроз і викликів, шляхом оптимального використання ресурсів, засобів, методів і форм фінансування, для забезпечення якнайскорішого і найбільш ефективного поновлення функцій об'єктів критичної інфраструктури в системі управління економікою. В організації такої діяльності провідною є роль як центральних органів влади, так і органів місцевого самоврядування, насамперед створеної 12 липня 2022 р. Державної служби захисту критичної інфраструктури та забезпечення національної системи стійкості України (ДСЗКІ).

У законодавстві про критичну інфраструктуру визначено, що джерелами фінансування робіт і заходів із забезпечення захисту критичної інфраструктури є кошти Державного і місцевих бюджетів, власні кошти операторів критичної інфраструктури, кредити банків, кошти міжнародної технічної допомоги та інші джерела, не заборонені законодавством. Проте, в умовах воєнного часу зростає роль держави у фінансовому забезпеченні закладів критичної інфраструктури. Перспективним напрямом у забезпеченні сталого фінансування об'єктів критичної інфраструктури є розширення та модернізація допустимих методів фінансування інфраструктурних проєктів (акціонування, венчурне фінансування, кредитне фінансування, змішане (дольове) фінансування), організація концесій та інших форматів публічно-приватного партнерства. Проте, на сьогодні в Україні можливості фінансування заходів із забезпечення сталого функціонування об'єктів критичної інфраструктури та їх відновлення, в разі пошкодження через бойові дії, є обмеженими, насамперед – через брак коштів у системі державних та місцевих фінансів, що вимагає використання механізмів публічно-приватного партнерства.

Виходячи зі сказаного, стратегічна схема організації механізму сталого фінансування, для забезпечення сталого функціонування інфраструктури на перспективу, має виглядати таким чином, що етапи масштабного відновлення територій, перебудови та інвестування в розбудову національних інфраструктурних проєктів, які вимагають найбільших фінансових коштів, мають забезпечуватися грантовими ресурсами міжнародних фінансових інституцій, коштами, стягнутими в якості репарацій, та коштами від перезапуску національних механізмів з реалізації програм публічно-приватного партнерства. Для альярмових видатків на відновлення функціонування найважливіших для життєдіяльності конкретних громад і окремих населених пунктів інфраструктурних об'єктів, а також найважливіших інфраструктурних об'єктів загальнонаціонального значення, мають використовуватися кошти з бюджету України, включаючи зарезервовані з цією метою, у відповідних фондах,

фінансові ресурси. У цій схемі основною установою, призначеною для фінансування першочергових видатків на відновлення інфраструктурних об'єктів на сьогодні є Фонд відновлення майна та зруйнованої інфраструктури (англ. Destroyed Property and Infrastructure Restoration Fund). Порядок використання коштів з рахунка «Фонд відновлення зруйнованого майна та інфраструктури» затверджено Постановою КМУ «Деякі питання фінансування робіт з відновлення зруйнованого майна та інфраструктури» від 29 липня 2022 р. № 879 [3].

Більш довгостроковою метою України має стати побудова конкурентної економіки в межах Європейського Союзу та набуття статусу одного із потужних регіонів залучення інвестицій на наступні десятиліття. З нашої точки зору, це може бути забезпечено шляхом створення та наповнення потужного спеціального фонду фінансування реконструктивного розвитку України, організованого за міжнародною участю. Подібний фонд міг би функціонувати, наприклад, за принципом хедж-фонду (англ. hedge fund) й акумулювати активи акредитованих інвесторів з потужними капіталами для професійного управління активами – інвестування в привабливі й доходні проекти реконструктивного розвитку національної економіки. У забезпеченні сталого фінансування для відновлення та розвитку критичної інфраструктури має широко застосовуватися механізм ранжування, конкурсний та аукціонний підходи до відбору інвестиційних пропозицій.

Висновок. У якості висновку зазначимо, що основним форматом організації фінансування для забезпечення сталого функціонування критичної інфраструктури в середньостроковому і довгостроковому періодах має стати проектний формат і кошти на реалізацію подібних проектів надходитимуть, в основному, у вигляді міжнародної допомоги урядових, а також неурядових організацій. Для негайного відновлення функціонування критичної інфраструктури основним форматом залишиться прискорене і спрощене фінансування поточних робіт з відновлення діяльності об'єктів критичної інфраструктури, яке відбуватиметься за спеціальною процедурою, відповідно до діючого законодавства. Джерелом таких видатків буде у воєнний час переважно резервний фонд Кабміну України, а також Фонд відновлення та трансформації економіки, Гуманітарний фонд, а насамперед – Фонд відновлення майна та зруйнованої інфраструктури. У післявоєнний період у цьому процесі зростатиме роль Фонду відновлення та трансформації економіки, з якого фінансуватимуться й структурні перетворення Зеленого переходу, відповідні вимогам 4-ї промислової революції.

Список використаних джерел:

1. Реконструктивний економічний розвиток: основні напрями, ефективність і соціальна справедливість : монографічний збірник / за ред. Гейця В. М., Гриценка А. А. Київ : ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», 2016. 240 с.

2. Про критичну інфраструктуру : Закон України від 16 листопада 2021 р. № 1882-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text>

3. Деякі питання фінансування робіт з відновлення зруйнованого майна та інфраструктури : Постанова КМУ від 29 липня 2022 р. № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/879-2022-п#Text>